

jelentős változásokon esett át, hogy képes legyen elhelyezni az ide látogató turisták sokaságát, valamint Lhásza és Peking kapcsolatairól. Társ szerzőjével – férjével, Vang Li-hszionggal – együtt Vözer foglalkozik azzal a rendkívül vitatott kérdéssel is, hogy hogyan választották ki a pancsen láma utódját 1995-ben. Pekingnek és a dalai lámának más-más jelöltje volt a pancsen láma tisztségére. A dalai láma választottját, az akkoriban alig hatéves Gedun Csöki Nyimát őrizetbe vették a pekingi hatóságok (és ettől kezdve sok éven át Kína tartotta a korántsem hízelgő világrekordot a legfiatalabb politikai foglyot őrizet alatt tartó ország kategóriájában), majd saját jelöltjüket, az öt éves Csöki Gyalpót választatták pancsen lámává.

A válogatást egy hosszú bevezető nyitja a mindig kiváló Robbie Barnett tollából. Az Amerikában élő tudós évek óta a Tibettel kapcsolatos kérdések egyik legpártatlanabb elemzőjének számít. A kötet két szerzője egyedi és sajátos háttérrel rendelkezik. Vang jól ismert értelmiségi és aktivista, akinek tevékenysége miatt jó néhány komoly összeütközése volt már a hatóságokkal az elmúlt három évtizedben. Máiig azon kevés nem tibeti származású hang egyike Kínában, akik hajlandóak foglalkozni azokkal a problémákkal – méghozzá a szokásos, merev retorikától eltérő módon –, amelyeket a régió vitatott státusa vet fel. Vözer Lhászában született a kulturális forradalom idején, han kínai és tibeti szülők gyermekeként. Apai nagyapja han kínai volt, apja pedig a kínai Népi Felszabadító Hadseregben dolgozott, ami még érdekesebbé teszi írásait. Olyan írásokról van szó ugyanis, amelyek szerzője akár csatlakozhatott is volna a tibeti régió elitjeihez, akik elfogadták a status quo-t, és ebben az esetben soha nem döntött volna úgy, hogy beszél azokról a problémákról, amelyekkel a térség szembesül. A szerző Szecsuan tartományban nevelkedett, később Pekingbe költözött tanulni, és azóta is a kínai fővárosban él, de többször ellátogatott a tibeti régióba is.

A gyűjteményben szereplő, stílusukat tekintve általában polemikus esszék Violet Law

gondos, értő angol fordításában kerülnek az olvasók elé. A kiválasztott írások többsége az interneten korábban már közreadott cikkekből származik. Az egyik probléma, amelyre élesen rámutatnak az, hogy a pekingi politikai vezetők részéről hiányoznak a friss ötletek és az új típusú gondolkodás Tibetről, illetve az ország egyedülálló kulturális, környezeti és geopolitikai kérdéseiről. Világos, hogy fenntarthatatlan a jelenlegi kormányzási rendszer, amely nagymértékben hagyatkozik a rendfenntartó szervekre. Ugyanakkor nem létezik életképes megoldás a tibetiek részéről sem. A dalai láma például egy középutas politikát javasolt, ahol a régió autonómiája növekszik, de nem önállósul.

A problémát azonban sokkal nehezebb megoldani annál, mint ahogy azt Peking sok bírálója elismerni hajlandó. Az óriási régió jelenleg összességében kiadást jelent a kínai központ számára, és számos olyan környezeti, kormányzási és kulturális sajátossággal rendelkezik, amelyeket egy centralizált adminisztratív irányítás nem tud megfelelően kezelni.

A bemutatott könyv segíthet egy kicsit abban, hogy feltárjuk és megértsük a 21. századi Tibet árnyalatait és összetettségét, méghozzá három olyan ember – Barnett, Vang és Vözer – jóvoltából, akik a legalkalmasabbak erre a feladatra.

(The Asian Review of Books)

Aknakereső óriáspatkányok Mozambikban

Mozambik, az egykori portugál gyarmat 1975 júniusában vált függetlenné, 1977-ben azonban polgárháború tört ki az országban, ami 16 éven át, 1992-ig tartott. Bár a harcok már rég befejeződtek, a hadviselő felek által az évek során telepített taposóaknák tízezrei közül sok még mindig a földben rejtőzik.

A kelet-afrikai ország 1997-ben csatlakozott a taposóaknák betiltásáról szóló Ottawai Egyezményhez. Az egyezményt aláíró orszá-

gok vállalják, hogy 10 éven belül megtisztítják területüket az összes taposóaknától. Mozambik esetében 1999 márciusában lépett hatályba az egyezmény, de mivel az ország nem tudta tartani az eredeti tízéves határidőt, azt 2009-ben öt évvel meghosszabbították. 2013 decemberében további 10 hónap haladékot kaptak, és úgy tűnik, hogy a legutóbbi határidőt már sikerül tartani. 2014 végére a remények szerint befejeződhetnek az aknamentesítési munkálatok – köszönhetően többek között a különlegesen képzett óriáspatkányok segítségének is.

Az APOPO nevű belga civil szervezet afrikai óriás erszényespatkányokat képez ki arra, hogy kiszolgálják a taposóaknákban található robbanóanyagot. A kiképzés során a rágcsálók jutalomfalatokat kapnak, ha megérik a robbanóanyag szagát és ezt jelzik gondozóiknak. Az aknakeresésre beidomított patkányok nagyjából annyit nyomnak, mint egy kisebb házimacska, azaz elég könnyűek ahhoz, hogy az aknák működésbe hozatala nélkül mozogjanak az elaknásított terepen.

2013-ban az APOPO 4,5 millió amerikai dollárnyi támogatásban részesült különböző nemzetközi támogatóktól, és mintegy 250 hektárnyi elaknásított területet tisztítottak meg Mozambikban. Idén 78 különlegesen képzett patkányt vetnek be, hogy folytassák a munkát és az ország 2014 végére teljesíthesse az Ottawai Egyezmény aláírásával vállalt kötelezettségeket.

Tesfazghi Tewelde, az APOPO mozambiki aknamentesítő programjának vezetője reméli, hogy az ország tartani tudja majd a legutóbbi határidőt; annál is inkább, mert már csak mintegy 1400 futballpályányi nagyságú terület átvizsgálása van hátra. Mozambiknak tehát minden reménye megvan arra, hogy időre befejezze az aknamentesítési műveletet – mondta Tewelde –, köszönhetően főképp az Országos Aknamentesítési Intézetnek (National Institute for Demining), amely a különböző aknamentesítő szervezetek erőfeszítéseit koordinálja.

„Ahogy közeledünk a művelet végéhez, egyre csökken az aknák által okozott balese-

tek száma – tette hozzá Tesfazghi Tewelde. – Ám ahol taposóaknák vannak, ott még mindig számolni kell azzal a valós fenyegetéssel, hogy az ilyen területre tévedő emberek meghalhatnak vagy elveszthetik valamelyik végtagjukat, ha aknára lépnek.” Az APOPO eddig közel 2500 taposóaknát talált és semmisített meg az országban, emellett több mint 14 000 darab fel nem robbant tűzészeti lövedéket és lőfegyvereket, továbbá lőszereket hatástalanítottak. A szervezet tevékenységének köszönhetően mintegy 810 hektárnyi megtisztított terület kerülhetett vissza a helyi közösségek használatába.

„Nem az számít, hogy hány darab taposóaknát találunk, hanem az, hogy teljesen megtisztítsuk a veszélyes területeket, és visszaadjuk azokat az embereknek – mondta Tesfazghi Tewelde. – Függetlenül attól, hogy kevés vagy sok a taposóaknák száma az adott területen, a veszély ugyanúgy fennáll.”

A patkányok kilenc hónapos tréningen mennek át, s közben megtanulják, hogyan szimatolják ki a robbanóanyagot a hosszú évek óta a föld alatt eltemetve rejlő taposóaknákban. Amikor aknát találnak, azaz megérik a robbanóanyag szagát, a földet kaparva jelzik a gondozóiknak, hogy hol a taposóakna. A rágcsálókat követi a fémdektorokkal felszerelt aknamentesítő szakértők csapata, akik hatástalanítják a beazonosított taposóaknákat.

Alson Majanzota, az APOPO egyik patkánykiképző csapatának vezetője szerint a rágcsálók gyorsan tanulnak és könnyen lehet velük dolgozni. Az állatok 30 perc alatt 200 négyzetméternyi területet tudnak átvizsgálni aknák után kutatva. Egy fémdektorral felszerelt tűzszerezésnek – tette hozzá Majanzota – ugyanez a munka akár három napig is eltarthatna.

A patkányok egyébként nem csak aknakeresésre bizonyultak alkalmasnak. Tanzániában például kísérletekkel bizonyították, hogy a megfelelően kondicionált patkányok képesek felismerni a tuberkulózissal fertőzött betegek által leadott köpetmintákat is.

(The Guardian)